

LUULEKOGU ÜHEKSA OSA, PALVE, EPILOOGI JA TOIMETAJA KAASSÕNAGA

**Jürgen Rooste. Kuidas tappa laulu-
rästikut. Tallinn: Verb, 2011. 96 lk.**

*ma olen öelnud peast shakespeare'i
blake'i lord byroni puškini poe ja
majakovski värssse ning saanud üdini
pühaks üdini jüriksi*
(Jürgen Rooste)

Rooste on mulle alati meeldinud. Ta on mõjuv – mõjuv nagu raua ja rooste liit. Harper Lee ainus menük oli mu lapsepõlve ja noorukiaja üks lemmikuid. Kahtlen, kas Jürgen Rooste selle kogu ja Harper Lee üksiklase vahel erilist sidet on. Ja kas peabki olema? Sõnamäng ja kogu lugu. Olen lugenud Tiit Kändleri, Andres Langemetsa ja Arno Oja arvustusi. Kõik kolm on erimeelsed ja isepäised. Mina lähtun Rooste tekstist, mulle imponeerivast Roostest. Olen alati pidanud teda eesti biitluule elavaks kehastajaks, mitte kaverdajana, vaid eesti esimese tõelise biittheerose või siis hoopistükkis bluusi-, punk- või räpptheerose rasket taaka kandva personina. Johnny B-st ma siinkohal ei räägi, tema on eelembüonaalne ajalugu. Selles musta-punase-valge-kaanelises Piia Ruberi kaunilt palendatud raamatus on palju sisult ja vormilt erinevaid luuletusi. Peale selle on nimetatud kogul ka toimetaja – Mihkel Kaevats –, mis annab asjale oma väärtuse.

Kogus on nii palju erinevat, et on näha, kui raske on olnud seda liigendada. Seetõttu on ka osasid palju. Heidaksime siis nendele põgusa pilgu,

vürtsitades neid allakirjutanule meeldinud lõikudega.

Avalööb „Laulurästikute tulemine. Palve” on tegelikult litaania. Avanguna vägagi tähtis. Siin antakse reaalne olustik, milles elab ja kirjutab Rooste. „kõik elust säriseva endast välja / kooland mil linna sisim bluus on / pakitud ja pekstud / plastikusse ja plekkpurkidesse / kuskile kaugele kogumispunkti veetud / maha müüdnud ära äritud / järatud näritud neetud / haige ilma hulkivate / peninukihulkade poolt” (lk 5).

Samas märgitakse litaania lõpusalmis ära lunastusrästikute ingellik tulemine: „see on laulurästikute tulemine / linna sisemine põrgupõlemine / me ainuke lunastuslootus / linna laulurästikutepäeva ootus” (lk 6).

Kogu parimates tekstides, ja see on neist üks, luule voolab ja virdab võimsalt ja kärestikuliselt, moondudes vormis aheldatuna sisu graniitkallaste vahele või vastupidi. Aga mis tähtsust sellel. Peaasi, et voolab ja looskleb laulurästikuna elus eneses.

Esimesse ossa „Miljardeid hõõglampe on töös” on koondatud autorile tähtsad metafüüsilised luuletused – „Kõnelda oma liha asjust”: „jah ainult jumal / ei hoiu veel lampide päält kokku / tema kosmilises kuningriigis / miljardeid hõõglampe on töös / et oleks vähe valgust / ses igavikuöös” (lk 8).

Rooste jumalaotsingud on räiged, ent inimlikult täpsed jõudmaks tõdemuse ni: „ja kuidas tundub elu / elu ise oma kõigis avaldusis / siin kosmosekolkas /

kus öösi kustuvad tuled // aina rohkem ja rohkem // ainult mitte tema omad" (lk 9).

Täpsed nagu ka nägemused Tallinnast – Taanilinnast. „Suure Reede õhtus” ta nendib: „aga kui mõistus on surnud / kas temagi tõuseb kord hauast / ja toda kolmandat päeva / kas peame veel ootama kaua?” (lk 11).

Autorit vaenab jumalaotsing selles määrdunud linnas, kus tõesti „Paternoster ain't no kevincostner”. Tal on jumal küll olemas, kuid milleks? Ja seetõttu peab ta tsükli Nezvali-laadses lõpuluuletuses „Kommunikatsiooni-metafüüsiline mürin” ütleva: „õrn elektrilahenduste võrk / too linna kohal – / all elu tänavail / ka äikse ajal vohab / kõik siin on / kõik on täna kohal! // ja kuulutatavad / võimsal häälel elu / nii sünnib maa / ja taeva keskustelu [---] vaid deemonid ja kollid / on urkais-nurgis peidus: / neil pole surematut hinge / ning ne meel on heidus” (lk 14).

See *ne* on vist Rooste uusleiutis, mis muide mulle väga meeldib, ja tundub, et kasutab ta seda lausa mõnuga.

Luulekogu teises osas „Pölen ja põlen” lahkab Rooste oma lemmikteemat, kirjutamist ja kirjanikuksolemist. Bluusi pööritades jõuab ta tervet kogu üheks lõimiva leitmotiivini: „ning ainult ümbritseva ilma / luulekaugus / võib sinu püüdu pärssida / et leiad enda üksilduseaugus / kui kurbust sa ja kirge / üheks tahad värssida” (lk 16).

Lausa vemmälvärssis „Kirjutada luuletust” on ta ootamatult värskes ja vabas, nagu ka autopoortreelikus „Kohvikupoet uue aastatuhande esimese kümnendi lõpul”. Kogu Toomas Liivilt õpetust saanud Jürgenis sõpruskond võib end laulurästikutega samastada ja oma sisemise pungi tõesti vabastada.

Kolmas osa „Särada särada särada (puhastustuli)” on puhtpoliitilispilaline, „Dadaistlik riik” aga lausa kunstiloolisrealistlik. Mulle kui hariduselt ajaloolasele ning kunstimuseumi tehnikule

jääb vägagi meeldivaks ajalookäsitlus: „ma tean – / kommunismi polnud olemas / vähemasti mitte nõukogude liidus / oli ainult dadism // lenin ja duchamp / seotud sõpruses / ja igaviku valamukastis” (lk 25).

Iroonilises „Hullu lehma naasmises” ja ausa südamevaluga kirjutatud luuletuses „Kes valvab vabariiki?” küsib ta hulluksajava lihtsameelsusega vaimust vaese mures: „et kas on ikka vabariik / eesti vabariik” (lk 28), või on see vaid kirjaniku ja tolle pörund sõprade päädes.

Tõsi, Rooste on poliitiline, nagu aus luuletaja tunnetab ta meie kitsaskohti täpselt ja suudab neid tabavalt edastada. Aga poliitiline luule on vaid osake sellest kogust. Neljandas osas „Kirevälgatus (eesti muinasjutu ainetel)” loob ta Kivirähkile, Salingerile, Tolkienile ja Perrault'le toetudes omamütoloogiat „ja mõtleb: ennäe rahvast / kellel põrgut pole vajagi” (lk 33). Vahemärkusena peab mainima, et allakirjutanu ei salli kunstlikke liitsõnamoodustisi, ent Jürgenis „koletuskummituslik täiskuuõperemees” pani mind rõõmsalt muigama.

Viies osa „Tramm kaob päikseloojangusse”, kus on tsükkel „Roppu moodi õnne”, tekitas minus küsitavusi. Kuidagi liigleierdatud teemad ja kuidagi isikupäratud. Nii nagu kunagi Jüri Üdi ütles Arvi Siia kohta: „Siig mälub käibetõdesid ja rikub haiglaõdesid.” Mis teha, aga mingist „interneedusest” pole keegi lõplikult vaba. Samuti suhtun ma kahtlusega kuuendasse ossa „Suur Vanker Lilleküla kohal”. Kõrvuti suurepärase luuletusega maailmavalupenist on jällegi tsükkel „Üksildane loom vihas”, mille haikutuselaadsed tüütused võinuks välja jätta, ent lõpuks tuleb siiski nõustuda poeediga, sest „...elus peab olema veidike madu / ja kõdu ja lagu ja kadu” (lk 57).

Seitsmes osa „Vihmavalgus... vihmapimedus” (Paul-Eerik?) sisaldab suhte-

liselt hõreda materjali kõrval siiski hea poeedi tunnuseks ka üksikuid tugevaid ridu: „seljas kapuutsidega dressipluusid / ümiseme vihma / ja autostraadade bluusi” (lk 67). Siin tuleks vast ära märkida, miks ma pean Jürgenit tugevaks tegijaks. Ta valdab vormi. Suudab kirjutada vabalt erinevail teemil, kasutades sobilikku vormi. Oskab komponeerida ja on intensiivne, on suhtes ja arenevas suhtes. Lugege läbi kõik ta kogud esimesest viimaseni.

Kaheksandas osas „Kui tähti süüdatakse” läheb asi taas tõsiseks. Siia on paigutatud valimiku üks kaalukamaid luuletusi valge paberi filosoofiast ja luulest, milles „tähendused sõidavad eest ära / nagu viimane hilisõhtune troll / ses suurustavas surmalinnas / nukras nekropolis” (lk 72). Ikka see luuletajaksolemise valu ja vaev, varjatult aga ka Jürgenile ainuomane raev.

Üheksandas osas „Koidulaulik” on kolm luuletust Koidulast. Igale neist tõsiseltvõetavatest luuletustest järgneb paarilisena pila, mis käib minu meelet Toomas Liivi Koidula-käsitluse pihta. Ometi tuleks neid kolme paarikut luge-

da triptühhonina, tekstid „Koidulaga süvitsi” I, II ja III vastandumas kolmel korral parodiahõngulise stilisatsiooniga.

Epiloog „Püha Jüri teekond” lõpetab raamatu ringmüürisüsteemi. See on võimas lõppakord, Jüri, püha Jüri Üdi, iseenda ning lohetapja sublimeerumine (või vastupidi) loheks, „irve irve üle / muie mis muigab muigamist / naer ära-naerdu pihta” (lk 91).

Toimetaja kaassõna on kogust lahutamatu. Pole isegi tähtis, kes selle kirjutab, Kaevats või Rooste või vastupidi, lohe või püha Jüri või siis hoopis laulurästikud. Allakirjutanu arvates on see senini Jürgen Rooste parim kogu, sest ta on jürgenikeelne. Mis meelne, otsustagu lugeja. Kui häitsmemees julgeb kirjutada „põlve pääl marrastus küünarnukil kriim / *god damn estonian dream*”, on ta poeedina olemas. Ginsbergi „Ulg” see laulurästikute lugu veel pole, aga teel juba ollakse. Tuleb vaid kulgmine lööknõelale jõuduandvaks vedruks kokku suruda ning plahvatada.

HANNES VARBLANE